

Almanca **haben** Latince **habere**, Latince **capere**, İngilizcedeki **give**, Almanca **geben** ve Türkçe **Kapmak** fiillerinin köken birliği hakkında bir yazı:

An article about the common origin of the verbs **haben** in Latin, **capere** in Latin, **give** in English, **geben** in German and **Kapmak** in Turkish:

Latince **habēre** fiiliyle Almanca **haben** fiilinin birbirine yakın fonetik değerlere sahip olmalarına bakarak bu sözcüklerin aynı ortak kökten geldiğini düşünmemiz söz konusu olabilir mi? Bunu iddia etmek için bu sözcüklerin anlamlarına ve kökenlerine bakmamız gerekir. Pek çok dil bilimci bu sözcüklerin aynı kökten türemiş gibi görünmelerine karşın gerçekte bu kelimelerin farklı köklerden sözcükler olduğunu söylemektedir. Bunlara göre bu sözcükler Proto-Hint-Avrupa (PIE) kök dilinde güya farklı köklerinden evrildikleri için aynı kökten olamazlar.

Bunlara göre Almanca **haben**, İngilizcede olduğu gibi, PIE ***kh₂pyé-** 'kavramak' anlamındaki kök sözcükten geliyormuş. Bu sözcüğün ise Latince' deki gerçek kökeni '**ele geçirmek**, **kavramak**' anlamındaki **capere** sözcüğüymüş.

Buna karşın Latince '**vermek**, **almak**' anlamındaki **habere** sözcüğü aynı dil bilimcilere göre PIE ***g^hab^h** sözcüğü kökenliymiş. Dolayısıyla İngilizce **vermek** (give) sözcüğü ve Almanca **geben** ile aynı kökten gelmekteymiş.¹

Eski İskandinav **gefa** "vermek" (**to give**), Eski Danimarkalı **givæ**'nin etkisiyle **guttural** (**girtlak**-ila) "**g**" olarak değiştirildi diyen dil bilimciler İngilizcedeki **give** sözcüğünün en eski kökü olarak yazılı hiçbir örnek bulunmayan PIE ***g^habh-** "**vermek veya almak**" anlamındaki sözcük ile ilişkisini kurarlar.

Yani, Batılı dilbilimciler bu sözcüğün PIE dedikleri (hayali) kök dildeki en eski anlamının **vermek mi yoksa almak mı** olduğunu net şekilde bilmemektedirler.

Bu sözcük Proto-Cermen dilinde olduğu söylenen fakat yine de hiçbir yazılı örneği olmayan ***geben**, Eski Frizce **jeva**, Orta Hollandaca **gheven**, Hollandaca **geven**, Eski Yüksek Almanca **geben**, Alman **geben**, Gothic **giban** olmakla hepsi aynı sözcüğün farklı dillerdeki ses biçimleridirler.

İngilizcede sözcüğün farklı anlamlara evrilmiş biçimlerinin yazılı olarak ilk defa 12. ve 13. yüzyıllarda görüldüğüne dair muhtelif açıklamalar yine aynı kaynaklarda yapılmaktadır.²

¹ [Kaynak: *Lexikon der indogermanischen Verben & Bakınız:* <https://stringfixer.com/tr/Lexical_cognates>]

² [Bakınız: *Etymonline.com*, <https://www.etymonline.com/search?q=give&ref=searchbar_searchhint>]

Halbuki Almanca **haben** Latince 'vermek, almak' anlamındaki **habere** sözcüğü ve yine Latince 'deki 'ele geçirmek, kavramak' anlamındaki **capere** ile İngilizcedeki **give** ve Almanca **geben** sözcükleri kökteştir.

PIE ***kh₂pyé-** 'kavramak' anlamında olduğu varsayılan sözcük ve PIE ***ghabh-** "vermek veya almak" anlamındaki sözcük (her ikisi) çok güçlü olasılıkla Türk dilinin '**kapmak**' (**gap-/kap-**) anlamındaki fiili ile bağlantılı olmalıdır. Yani bu sözcüklerin Türk dilinden bu dillere geçmiş olması olasılığı hayali bir kök dilde bulunduğu iddiasına göre daha akılcıdır.

Latince **capere/captare** (yakalamak, kapmak) Moğolca **qabi**, qabira-, qabsi- sözcükleri de aynı kökten olup bunlar da Türkçedeki aynı kökten alıntı olmalıdırlar.

Türk dilinde bu sözcüğün kökünün türemelerinin yazılı biçimleri Eski Türkçe döneminde İrk Bitig adlı elyazmasında (900 yılından önce) "toğan kuş tabışkan **kapmış**" (doğan kuşu tavşan yakalamış) tümcesinde ve Kaşgarî'nin, Divan-i Lugati't-Türk adlı elyazmasında "er tön **kapdı**" (adam giysi kaptı/(çaldı-anlamında)) tümcesinde ve "oğlanıg yél **kapdı**" (çocuğu cin çarptı) tümcelerinde 1073 yılında geçmektedir. Aynı kökten türetilmiş kapı sözcüğünü ise **kapıg** ses biçiminde 735 yılından kalma Orhun Yazıtlarında "temir **kapıgka** tegi süledim" (demir kapiya değin sefer ettim) tümcesinde görüyoruz.³

Kapmak fiiliyle anlamca yakınlık içerisinde olan "tutmak/yakalamak/almak" anlamındaki Sümerce '**tab**' sözcüğü Türkçe aynı anlamda kullanılan **kab/kap-** (kapmak) sözcüğünün ses değeri yakındır. Hem **tab/tap** hem de **kab/kap** biçimi muhtemelen yansıma bir ses olarak doğmuş olmalıdır. Olasıdır ki bu yansıma sözcükler insan oğlu henüz çanak çömlek yapamadığı dönemde ve aynı zamanda erken dil/sözcük oluşumu dönemlerinden beri işlek olmalıdır. Bu kök sözcükler atalarımız tarafından bir boş **kap** olarak kullanılan insan ve hayvan kafa-taslarına elle vurulduğunda çıkan sesin yansıması olarak doğmuş olmalıdırlar. **KAP-** ses biçimi aslında **KAPA/KAFA** (baş) anlamındaki sözcüğün en eski kökte olduğu erken sözcüklerden birisidir. Aynı kök sözcükten **KEFAL, KAPAK, KAPLAMA, KAPAN, KAPI, KAPATMAK** gibi sözcükler de türetilmiştir. İngilizcedeki **COVER** (kapak) Eski İskandinav **GEFA** "vermek" (**to give**) de aynı biçimde Türk dilindeki **KAFA** sözcüğü kökteştir. Bu sözcük kökü farklı coğrafyalarda **KAP-/KAF-/KAB-/GAF-/GAP-/CAP-/COP-/GEP-/KEP-/GEF-** ve bunlar gibi farklı ses biçimlerinde görülse de kökteki anlam içeriği bunlardan oluşturulan yeni sözcüklerin anlam içeriğinde zaten görülmektedir.⁴

Türk diline doğadan yansıma biçimde girmiş olan sözcük sayısı Hint Avrupa dillerine ve diğer dillere kıyasla çok fazla sayıdadır. Bu oluşum bu dilin eskiliğine işaret eden birkaç temel göstergeden sadece birisidir.⁵

³ [Bakınız NişanyanSözlük. <<https://www.nisanyansozluk.com/kelime/kapmak>> & <<https://www.nisanyansozluk.com/kelime/kap%C4%B1>>]

⁴ Türk dilinin eski sözcük kökleri zengin anlam içeriğine sahip olarak doğdular. Bu doğuşun nasıl olduğunu ve neden anlamların tekil değil çoğul ve çeşitlilik içinde oluştuğunu örneklerle geçmiş makalelerimde açıkladığım için burada tekrar bu detaylara girmeyeceğim.

⁵ Herhangi bir konuşma dilinin eskiliğine işaret etmemizi sağlayan olgular; 1-) Bir dilde yansıma sözcüklerin sayıca çokluğu. 2-) Dildeki ikileme, üçleme, dörtleme, beşleme gibi (yan-yana yazılan aynı kelimenin tekrar

Aradan binlerce yıl geçmesine karşın kıyaslanan sözcüklerde ses değeri ve anlam bakımından denklik veya yakınlık olması gibi örtüşmeler çok dilli sözcük uzayında sadece tesadüflerle açıklanması komik ve güç olan olgulardır. Buna karşın bu tip örtüşmeler matematik ihtimal hesaplarıyla algılanması ve anlaşılması kolay ve mantığa yatkın çakışmalardır.

Aynı kökten olan kaplama, kapan, kaparoz, kavanoz, kapı, kapama, kapanma, kapsama, kapalı, kapkaç, kafa gibi sözcükler de türetilmiştir fakat çoğunlukla Türkologlar ve başka dillerin bilim insanları bunların da bazılarının ortak kökten olmadığını hatta yabancı dillerden Türk diline alındığını düşünebiliyorlar. İşte bu sebeple dil bilimi yapacak insanlara üniversiteye girdiklerinde ilk iki yıl matematik ve mantık okutarak eğitimlerine başlamak yerinde olacaktır.

Ahmet Ardiç

Mart 2022

Not: Bu makaleye son eklemeler Ağustos 2023 tarihinde yapılmıştır.

---

etmesi durumu olan) tümce kuruluş yapılarının sıklığı ve zengin çeşitliliğinin o dilde bulunuyor bulunması. 3-) En eski ve kök sözcüklerin tek sesli ve/veya tek heceli olması durumu. İşte bu üçlü en sık ve zengin biçimde sadece Türk dilinde görülmektedir. 4-) Dilin çok geniş coğrafya alanlarında toponim adılar yaratmış olması ve en uzak alanlardaki kabile dillerine kadar sözcük verebilmiş olması durumu.

İşte bütün bunlar bir dilin eskiliğine işaretlerdir.

Diğer dillerde yansıma sesler ve kelime ikilemeleri ve tek heceli veya sesli sözcükler bulunması durumları görülmektedir. Fakat bunların sayıca çokluğu ve dilde kullanım sıklığı gibi özelliklerine bakınca Türk dilinin açık ara bunlardan çok farklı bir zenginlik içerisinde olduğu görülmektedir. Örneğin Hint Avrupa Dilleri denilen hayali ve toplama diller grubunun sözcüklerinde yansıma sesler azdır. IE gruptan denilen dillerde sözcük tekrarları sıklığı azdır ve genellikle bunlar ikilemelerden öteye gitmezler. IE toplama dillerde sözcük kuruluşları (çoğunlukla) yapısal olarak uzun ses dizinleri (çoklu heceli) yapıya sahiptir ve bu uzun sözcükler anlamı bütün olarak taşırlar. Bunun sebebi bu dillerin insanlık konuşma tarihinde görece olarak en genç diller olmalarından kaynaklanır. Türkçede kelime üçlemeleri, dörtlemeleri, beşlemeleri gibi yapılar dünya üzerinde neredeyse başka hiçbir dilde aynı yoğun sıklıkta geçmez veya pek çok dilde bu oluşumlar tarihsel olarak da hiç kaydedilmemiştirler. Ayrıca Türk dilinde tek sesli veya tek heceli kısa ses yapıları anlam içeriğini taşıyan kısımdır. İşte bu yapı mantıken tarihte bilinen en eski dil olmalıdır. Türk dili bu özellikleriyle dünya üzerinde bilinen en eski dildir. Dil biliminde bunun aksini iddia etmek mantık ve matematiğe zıt bir yaklaşım olacaktır. Diğer eski diller Türk dili ile kökteş Korece, Japonca, Moğolca, Macarca gibi Ural Altay dil ailesi dilleridir ve Erken Türkçeden çok sayıda sözcük olarak zenginleşmiş olan Çin dilidir. Fakat Türkçe bunlarla da mukayese edildiğinde burada saydığımız bu üç özelliğin Türkçede diğerlerine kıyasla daha sık ve çeşit bakımından zenginlik içinde olduğu açıkça görülmektedir. Türk dili göçebe Türk boylarının dünyanın her tarafına on binlerce yıl boyunca göç etmeleri sonucu, başka dillerin neredeyse tamamına sözcük vererek onları zenginleştirmesi durumu söz konusu olmuştur. İşte bu yüzden eski yer adlarına (toponimlere) dünyanın hangi kıtasında bakarsak bakalım bu adlarının neredeyse tamamına yakınının Erken Türk dilleri sözcük kökleriyle (Türk dilinde) kurulduğu görülmektedir. İşte bir dilin dünya genelinde bu kadar çok coğrafyada ve farklı diller içinde sözcüklerini ve toponimlerini yaşatabiliyor olması durumu da o dilin eski köklülüğüne en önemli işaretlerden birisidir. Bu açıklamaları ve maddeleri bu netlikte hiçbir dil bilimciden duymaz veya okuyamazsınız. Bunları görebilmemizin ve ilan edebilmemizin sebebi dil bilimine matematik ve mantık kuruluşlarıyla bakabilmemizden kaynaklıdır. Dil biliminden mantık ve matematiği soyutlamış bilim insanları bu açıklamaları bu netlikte yapamazlar.